

forskning var præget af selvstændighed, men tillige af en sky for hypoteser og partitagen, der bundede i en udpræget redelighed. Han var en ven fast natur og nærede levende interesse for andre arbejder end sine egne. Et sjældent levende menneske blev revet bort midt i sit arbejde, og hans død var et tab for dansk historie.

Knud Fabricius.

Forhenværende professor ved Stockholms högskola Nils Ahnlund døde 11. jan. 1957, kun 67 år gammel.

Han var udgået fra et norrlandsk præstehjem og lagde grunden for sin videnskabelige uddannelse ved Upsala universitet, hvor Harald Hjärne blev hans store lærer, der vel i ham fik sin største elev. Som bekendt var de svenske historikere da delte i to skoler, knyttede til de to gamle universiteter Lund og Upsala, af hvilke den ene mest har dyrket historiens analytiske side, den anden den syntetiske. Men Harald Hjärne påvirkede ikke alene sin elev som historiker, han vakte også hans sans for nutidslivets problemer og hans interesse for verdenspolitiken. Det var derfor ikke så mærkeligt, at da Ahnlund i 1918 havde erhvervet sig doktorgraden, blev han knyttet som medarbejder til det konservative »Svenska Dagbladet«, hvor han navnlig gjorde sig kendt ved sine indlæg i forsvarssagen og Ålandsdebatten. Samtidig fandt han dog ved sin utrolige arbejdssevne tid til et dybtgående og omfattende historisk forfatterskab af en sådan lodighed, at han efter ti års journalistvirksomhed 1928 ansattes som Stockholms stads professor i historie ved den derværende »högskola«. Han indehavde denne stilling til et års tid før sin død.

»Sveriges største konung och en af de yppersta konunger historien känner«, kaldes Gustav Adolf hos »gamle Odhner«, men han havde til trods for sådanne epiteter været genstand for mærkelig ringe interesse hos de svenske historikere i sidste halvdel af 19. århundrede. Man var respektfuldt gået uden om ham, og et idealbillede af troshelten, der alene for at redde trosfrihedens sag kastede sig ind i Trediveårskrigen og i døden, var blevet det svenske folks almeneje. Ved en sådan indstilling måtte den kritik, som en tysk forsker, den yngre Droysen, rettede herimod falde til jorden. Det var da også et meget ensidigt synspunkt, som Gustav Droysen anlagde, at det først og fremmest havde været rent politiske hensyn, som havde dikteret Gustav Adolfs indgriben i Trediveårskrigen. Nils Ahnlund kom ind på Gustav-Adolf-forskningen ved sin meget grundige disputats: »Gustav Adolf inför tyska Kriget« (1918), hvortil slutter sig den samme år ud-

givne essaysamling »Storhetstidens Gryning«; 1932 fulgte den mesterlige samling studier over kongens liv og indsatser: »Gustav Adolf den Store«; endelig fremkom i 1940 den vældige torso »Axel Oxenstierna intill Gustav Adolfs Död«, der aldrig skulde få nogen fortsættelse. Lægger man hertil det bind af samlingsværket »Sveriges Riksdag«, som Ahnlund også forfattede, forstår man, at han hermed havde dokumenteret sig som sin tids største kender af Sveriges historie i 17. århundredes første tredjedel, den tid, da grunden lagdes til Sveriges stilling som stormagt ved Østersøen.

Ahnlund sammensmeltede i sin opfattelse af Gustav Adolf-skikkelsen den gamle og den nye tids syn; for ham var protestantismens frelse, Sveriges interesser og rigets ære lige vægtige motiver for kongen ved hans landgang på tysk grund. Heri havde Ahnlund vel en forgænger i den forlængst afdøde Martin Weibull. Men hvad Ahnlund bragte af nyt, var beherskelsen af et umådeligt kildestof, en intim indlevelse i fortiden og dens skikkelser og en formel evne, der gjorde hans enkle, kærnefulde sprog til et kunstnerisk instrument. Under hans hænder blev ikke blot kongen, men også hans »rikskansler« fra idealskikkelser til levende mennesker; den første stor i fortrin, men ikke uden fejl, så ilter og hedlevret, at han kunde begå uretfærdigheder, men samtidig frisk, munter og fortryllende sine omgivelser, aktiv og initiativrig, lige vel udrustet til fredens og krigens idrætter og rede til at ofre alt, også livet, for sin og Sveriges ære. Ved hans side hans ven, medarbejder og modsætning Axel Oxenstierna, ved sin ro og forsigtighed supplerende sin konges væsen og lige så betydningsfuld som han i deres fælles stræben for deres fælles mål, Sveriges fremgang.

Gustav-Adolf-studierne var kærnen i Ahnlunds livsgerning, men den rummede langt mere. I virkeligheden sysselsatte han sig med hele Sveriges historie, med særlig interesse for lokalhistorien. To store, men også ufuldendte værker rager her op over den skov af mindre afhandlinger, der så lyset, navnlig i Svensk Historisk Tidsskrift, hvis redaktør han var i femten år (1934—49): Det er »Jämtlands och Härjedalens Historia intill 1537« (1948) og »Stockholms Historia före Gustav Vasa« (1953). Som Norrlänning måtte den første opgave ligge Ahnlund nær, og med sikker metode har han ryddet vej gennem den traditions-jungle, som tilslørede udviklingslinjerne i disse gammel-norske landskabers fortid. Endnu vægtigere er dog hans store værk om Stockholm, udsprunget af studier, som hans professorstilling ved Högskolan gjorde obligatoriske. Det er en meget idérig og skarpsindig bog, der bryder helt nye baner for den stadshistoriske forskning, og dens form er så fængslende og »medryckande«, at man i broderlandene kan blive lidt misundelig på det land, som har en sådan hovedstadshistorie.

Men Ahnlunds historiske interesser standsede ikke ved landegrænserne. Ligesom han følte sig varmt knyttet til alt skandinavisk samarbejde, — under »besættelsen« holdt han således foredrag hernede — deltog han også ivrigt i den internationale forskning og udsendte få år efter den anden verdenskrig et imponerende arbejde om denne krigs idéhistoriske baggrund. Om ham gjaldt de gamle romerske ord »nil humani a me alienum puto«.

Ingen skribent formår vel at skildre mennesker, uden at han til en vis grad føler sig kongenial med dem. Gustav Adolfs historieskriver havde noget tilfælles med sin konge: Optimisme, arbejdsglæde, skabende evne, vennesælhed, retlinjethed og en positiv indstilling til kulturværdierne. Som kulturpersonlighed nød han den sjældne ære at få en plads blandt »de aderton«, hans lands højeste udmærkelse. Han indtager også en plads i den række store historieskrivere, som begynder med Geijer og Fryxell.

Knud Fabricius.

I Løbet af de sidste Aar har Vilh. Lorenzen med to digre Bind faaet sit store Værk: *Vore Byer. Studier i Bybygning*. II—III (Kbh. 1952 og 1955) bragt til foreløbig Afslutning. Et Fællesregister til alle tre Dele markerer Sammenhængen. I 1952 kom 2. Bind, som handlede om: Den senmiddelalderlige Bys fortsatte Afvikling — Nye Byidealer — 1600-1660, i 1955 3. Bind, som førte Fremstillingen videre med: Afviklingen af den senmiddelalderlige By hæmmet, men de nye Byidealer fastholdt — 1660-1720.

De to Undertitler — og selve Værkets Hovedtitel — siger tilstrækkeligt, hvad Forfatteren har haft til Hensigt at give. Det er ikke en Række nye Studier over den enkelte Købstads Historie, dens Fremgang eller Tilbagegang, det er heller ikke nyfundne Detailler, bortset fra, at Værket bringer mange hidtil ukendte Fæstnings-Kort, navnlig fra svenske Arkiver. Det er derimod en Sammenfatning af, hvad vi hidtil har vidst om vore Byer, en Kodifikation, men — og det er Bogens Hovedformaal — set ud fra et Helhedssynspunkt. Paa Baggrund af almindelige Træk i vore Byers Historie vil Forfatteren nemlig vise, at Byplanen og Bebyggelsen (Bybygningen) afspejler den enkelte Bys funktionelle Tilstand og dermed ogsaa dens sociologiske Struktur.

Disse Fællestræk er behandlede i 2. Binds to første Afsnit og afslører Forhold ved vore Byers almindelige Historie, som hidtil har været lidet paaagtede. Derved placeres den enkelte By i den store samfundsmæssige Sammenhæng. Skildringen af Byernes Eksistenskamp og deres Stilling indenfor Rigets Fæstningsfor-